REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU

Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH

ZELENI BILTEN

broj 2, 2022

SADRŽAJ:

STRANA 1:

ŽIVINICE, BANOVIĆI I KLADANJ INVESTIRALI ZA BUDUĆNOST; NOVA SANITARNA DEPONIJA

STRANA 4:

DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE KOMPANIJE NATRON HAYAT D.O.O. MAGLAJ

PROJEKAT ZELENI BILTEN SUFINANSIRA FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA FBIH, A IMPLEMENTIRA REIC - REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE, SARAJEVO.

ŽIVINICE, BANOVIĆI I KLADANJ INVESTIRALI ZA BUDUĆNOST

NOVA SANITARNA DEPONIJA

DO KRAJA GODINE DOVRŠETAK RADOVA NA IZGRADNJI OBJEKTA

Grad Živinice, te općine Banovići i Kladanj, u idućoj godini će otpad odlagati na novoizgrađenoj sanitarnoj deponiji, odnosno Centru za upravljanje otpadom. Ovaj objekat će u mnogome popraviti uslove življenja u ovom regionu i omogućiti stanovnicima da razvrstavanjem i upravljanjem otpadom doprinesu zaštiti okoline u kojoj žive i unaprijede život za mlade naraštaje, ali i učestvuju u globalnom pokretu za unapređenje zaštite prirode. Koliko su daleko stigli u realizaciji ovog projekta, razgovarali smo sa Samirom Salihovićem, zamjenikom direktora sanitarne deponije.

JP "Eko-Sep" doo Živinice Centar za upravljanje otpadom Separacija i je preduzeće koje je osnovano od strane grada Živinice i općina Banovići i Kladanj s osnivačkim udjelom 60%, 30% i 10%. Preduzeće je osnovano 2013. godine s ciljem izgradnje sanitarne deponije u Živinicama. Regija Živinice se u tzv. Drugi projekat upravljanja čvrtim otpadom finansiran od strane Svjetske banke uključila sredinom 2014. godine posredstvom Federalnog ministarstva okoliša i turizma. Finansijeri su bili IDA i IBRD. Zajedno sa regijom Živinice u projekat su bile uključene i regije Bihać i Vakuf, te su sve tri regije posmatrane zajedno. Regija Živinice je u periodu od dvije godine uspjela uraditi idejni i glavni projekat, rješiti imovinsko-pravne odnose na lokaciji te u januaru 2017. godine i dobiti odobrenje za izgradnju od Federalnog ministarstva prostornog uređenja i građenja. Regije Bihać i Vakuf nisu uspjele rješiti imovinsko-pravne odnose na lokacijama predviđenim za gradnju, međutim, pošto su sve tri regije posmatrane u paketu, iako je regija Živinice uspjela dobiti odobrenje za gradnju, Svjetska banka je projekat posmatrala u cjelini, te je Drugi projekat upravljanja čvrstim otpadom završen zaključno sa 31.12.2016. godine.

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU
RE IC

Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH

Da građevinska dozvola ne bi postala nevažeća JP Eko-sep obratilo se FMOIT za pomoć u aktiviranju građevinske dozvole te je Vlada FBIH odnosno Ministarstvo okoliša i turizma odobrilo novčana sredstva za postavljanje ograde oko odobrene parcele odobrene za sanitarnu deponiju, te izgradnju protivpožarnog puta uz ogradu u iznosu od 350 000,00 KM, te je na taj način aktivirana građevinska dozvola. Također, općine osnivači zajedno sa preduzećem, obratili su se EBRD za povoljna kreditna sredstva, a EBRD je ponudio kredit u iznosu od pet miliona EUR-a i grant od švedske SIDE u iznosu od 2,5 miliona EUR-a, što su Eko-sep i općine prihvatile, te je nakon komplikovane i duge procedure prolaska 17 koraka od najnižeg nivoa (preduzeća i općina) do najvišeg predsjedništva BIH kredit postao operativan u novembru 2020. godine, naglasio je naš sagovornik.

Kada očekujete dovršetak radova na izgradnji sanitarne deponije i stavljanje ovog objekta u u potrebu?

Ugovor sa odabranim izvođačem radova STRABAG AG Austrija i nadzornim organom AIK Inženjering d.o.o. Banovići potpisan je u avgustu 2020. godine. Prvobitni rok za izvođenje radova bio je 12 mjeseci, ali zbog neusklađenosti projektne dokumentacije sa terenom i podlogom, rok za izvođenje radova je produžen prvi put za 6 mjeseci, a drugi put za 3 mjeseca. Trenutno su u toku radovi na otklanjanju nedostataka po uputama nadzornog organa. Do kraja godine očeujemo završetak radova, te nam onda slijedi postupak dobijanja potrebnih dozvola, (vodne, upotrebne i dozvole za upravljanje otpadom).

Koje benefite očekujete od završetka ovog važnog objekta za regiju Živinice?

Sa realizacijom ovog projekta, koji će poboljšati kvalitetu života svih lokalnih zajednica na području navedenih općina, doći će do uslova za nova zapošljavanja i postati samostalan subjekt u ostvarivanju ekonomske aktivnosti, dugoročno će biti riješen problem otpada i zagađivanja okoline na pomenute tri općine. Kapacitet deponije za pomenute tri općine je period od 25 do 30 godina, završio je Samir Salihović.

Trenutno u Živinicama postoje tri privatna preduzeća koja otpad voze na deponiju u Doboj, dok u općinama Banovići i Kladanj postoje nesanitarne deponije odnosno divlje deponije koje ne ispunjavaju nikakve sanitarne uslove odlaganja otpada. Izgradnjom ove sanitarne deponije regija Živinice će znatno poboljšati odnosno unaprijediti zaštitu okoliša na ovom prostoru.

Ovakvi primjeri uspješne saradnje na širem području i dobra međuopćinska komunikacija veoma su rijetki, pa je tim više značajan završetak izgradnje ove sanitarne deponije. Najviše koristi imat će stanovnici ovog područja, što je i najvažnije, a kako se može, za dobrobit svih, upravljati otpadom nadamo se potaknut će i druge regije u Bosni i Hercegovini.

DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE KOMPANIJE NATRON HAYAT d.o.o. MAGLAJ

Ciljevi održivog razvoja su nastali 2015. godine na Samitu o održivom razvoju kada su države članice Ujedinjenih nacija usvojile Program održivog razvoja do 2030. g. (poznat pod nazivom Agenda 2030) koji sadrži 17 ciljeva održivog razvoja s ciljem iskorjenjivanja siromaštva, borbe protiv neravnopravnosti i nepravde te rješavanje pitanja klimatskih promjena do 2030. godine. Ciljevi održivog razvoja su zamijenili dotadašnje Milenijske razvojne ciljeve nastale 2000. godine na Milenijskom samitu Ujedinjenih nacija.

POSLOVANJE PO MJERI ČOVJEKA – RAZVOJ ZA GRAĐANE I UPOSLENIKE KOMPANIJE

Postoji mnogo različitih definicija društveno odgovornog poslovanja, ali se sve zasnivaju na činjenici da primjena društvene odgovornosti u kompaniji nije namijenjena samo akterima unutar same kompanije, već obuhvata i društvo u cjelini, težeći ravnoteži između društveno odgovornog poslovanja i ostvarivanja profita. Svakoj zemlji je data sloboda da uspostavi vlastiti nacionalni okvir za postizanje ciljeva održivog razvoja i svaki sektor društva može doprinijeti ciljevima održivog razvoja na svoj način. BiH je također potpisnik Programa održivog razvoja u kojemu je iskazana volja nadležnih vlasti za provedbu mjera održivoga razvoja. Ciljevi održivog razvoja pokrivaju tri dimenzije održivog razvoja: ekonomski rast, socijalnu uključenost i zaštitu okoliša.

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU
RE IC

Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH

Kako predstaviti ovu vrijednu i značajnu kompaniju pitali smo našeg sagovornika **Rusmira Mečevića, menadžera za ekologiju kompanije Natron Hayat.**

Natron-Hayat“ d.o.o. Maglaj smještena je u neposrednoj blizini Maglaja i čini sastavni dio srednjobosanske industrijske zone. Postoje dobre komunikacijske veze sa magistralnim putem M-17, kojim je BiH preko Hrvatske povezana sa Srednjom Evropom. Željeznička pruga Ploče-Sarajevo-Doboj-Bosanski Šamac povezuje općinu Maglaj sa kupcima i dobavljačima u Srednjoj Evropi. „Natron-Hayat“ d.o.o. Maglaj je visoko priznata i ugledna evropska kompanija na polju proizvodnje raznoraznih vrsta papira i papirnih pakovanja. Osnovana je 15. aprila 2005. godine spajanjem kompanija Natron d.d. Maglaj i kompanije Kastamonu Entegre, koja je članica internacionalno renomirane Hayat Holding grupacije iz Turske. Novoosnovana kompanija je naslijedila 50 godina staru tradiciju kao i iskustvo u papirnoj industriji (zasnovanoj na uspješnom radu nekadašnjeg Natron d.d. Maglaj). Instalirani kapaciteti u „Natron-Hayat“ su koncipirani na godišnjoj proizvodnji 94.000 tona četinarske celuloze i preradi 50.000 tona otpadnog papira u 136.000 tona raznih vrsta ambalažnih papira, od čega se dio koristi za vlastitu proizvodnju valovitog kartona, kartonske i papirne ambalaže. Osnovna djelatnost "Natron–Hayat" d.o.o Maglaj je proizvodnja celuloze, papira i papirnih proizvoda i proizvoda od drveta. Integrisani

proizvodni proces uključuje: proizvodnju električne energije, industrijske vode i pare, proizvodnju pitke vode, proizvodnju natron papira i modernih materijala za pakovanje i ambalažiranje, predstavio nam je osnovnu ličnu kartu kompanije Natron Hayat d.o.o. gospodin Mečević. S obzirom na tehnologiju proizvodnje kako su u korporaciji Natron Hayat riješili pristup zaštiti okoline, što je svakako važna karika u društveno odgovornom poslovanju, pitali smo gospodina Mečevića.

Odgovornost prema okolišu odnosi se na uvjerenje da se kompanije trebaju ponašati što je moguće okolišno prihvatljivije. To je jedan od najčešćih oblika društveno odgovornog poslovanja. Neke kompanije koriste izraz "upravljanje okolišem" za označavanje takvih inicijativa. Kompanije koje žele prihvatiti odgovornost prema okolišu mogu to učiniti na nekoliko načina:

• Smanjenje emisija/zagađenja (u zrak, vodu, tlo), smanjenje potrošnje vode, energije i generiranje otpada,
• Povećanje korištenja obnovljivih izvora energije, održivih resursa i recikliranih ili djelomično recikliranih materijala,
• Ublažavanje negativnog utjecaja na okoliš; npr. sadnjom drveća, finansiranjem istraživanja i donacijama u okolišne svrhe.

Društvena odgovornost u oblasti zaštite okoliša obuhvata čitav niz različitih aktivnosti:

• prednost se daje obnovljivim izvorima energije,
• korištenje efikasnijih sistema proizvodnje koji troše manje energije i materijala,
• korištenje tehnologije koja proizvodi što manje otpada,
• korištenje materijala i sirovina manje štetnih po okoliš / minimiziranje korištenja onih koji su štetni,
• korištenje recikliranih materijala,
• proizvodnja proizvoda sigurnijih za okoliš,
• poštovanje standarda ekološke proizvodnje i upravljanja otpadom,
• reciklaža i ponovna upotreba proizvoda i sirovina,
• favorizovati proizvode onih kompanija koje promovišu standarde zaštite okoliša i posluju u skladu sa njima,
• podržati/sufinansirati projekte iz oblasti zaštite okoliša, kako kroz direktno finansiranje i druge oblike materijalne podrške,
• volontiranje zaposlenika na aktivnostima za očuvanje okoliša.

Kompanije koje uvedu inovativne, moderne tehnologije da bi umanjile uticaj na okoliš, imat će značajno veći broj privlačnih radnih mjesta i moći će da budu konkurentnije na tržištu rada u privlačenju kvalitetnijih kandidata za poslove. Angažovanje kompanije na očuvanju okoliša pozitivno utiče na njen imidž i privlači veći broj korisnika ili potrošača, a Natron Hayat je svakako kompanija koja i te kako vodi računa o svim ovim izuzetno važnim odredbama odgovornog odnosa prema okolišu u procesu proizvodnje, naglasio je naš sagovornik.

Iz razgovora koji smo dalje vodili sa našim ljubaznim sagovornikom saznajemo da se u kompaniji Natron Hayat veoma odgovorno postupa sa tehnološkom otpadnom vodom. Tehnološke otpadne vode u tvornici Natron-Hayat d.o.o. Maglaj, koje nastaju od proizvodnje celuloze papira i ostalih procesa, zajedno sa sanitarnim otpadnim vodama dovode se na uređaj za tretman otpadnih voda. Potom se prečišćene otpadne vode iz Natron-Hayat ispuštaju u rijeku Bosnu. Sistem upravljanja otpadom u tvornici Natron-Hayat je uspostavljen 2007. godine. U skladu sa važećim okolinskim propisima izrađena je interna dokumentacija (procedure, uputstva), te je počeo proces uvođenja sistema upravljanja otpadom koji se kontinuirano mijenjao i usavršavao. Pristupilo se lociranju mjesta na kojima nastaje otpad, njegovom prikupljanju i odvajanju opasnog od neopasnog otpada. Imenovana je odgovorna osoba za poslove upravljanja otpadom na nivou kompanije, a u skladu sa zakonskom regulativom. Izrađen je Plan o upravljanju otpadom, koji se u skladu sa zakonskom regulativom ažurira (nakon pet godina ili izmjena u vrstama, količinama i zbrinjavanju otpada). Sistem upravljanja otpadom se kontinuirano usavršava, prilagođava Direktivama i Smjernicama EU, državnoj zakonskoj i podzakonskoj regulativi.

Prema raspoloživim podacima evidentno je da Natron-Hayat stalno radi na unapređenju stanja lokacije, korištenju najboljih raspoloživih tehnika i smanjenju odnosno sprečavanju emisija u okoliš. Budući da posluje većinom sa stranim tržištem, te da naručioci traže da dobavljači posluju u skladu sa tzv. zelenim certifikatima, kompanija Natron-Hayat se trudi da svoju proizvodnju bazira u skladu s tim.
U Natron Hayatu su veoma angažovani i na ponovnom iskorištavanju otpada.

Natron-Hayat u svom proizvodnom procesu iskorištava otpad od drveta kao i mulj koji nastaje kao rezultat tretmana otpadnih voda. Neposredno poslije privatizacije instaliran je kotao KIRKA SURI 10 t/h pare koji je kao energent koristio otpad od drveta (biomasu) iz procesa proizvodnje (koru i piljevinu), te mulj iz procesa tretmana otpadnih voda (mulj sadrži ostatke drveta te je kao

takav energetski iskoristiv). Ovaj kotao svojim kapacitetom nije bio dostatan za iskorištenje cjelokupne otpadne biomase iz procesa odstranjivanja kore drveta, te je pokrenut projekat kogenerativnog postrojenja, čiji kapacitet je planiran sukladno kapacitetima proizvodnje, odnosno iskorištenja ukupnog otpadnog drveta iz procesa proizvodnje. Kogenerativno postrojenje je uspješno izgrađeno i pušteno u probni rad 2015. godine (u 2016. godini ishodovana

upotrebna dozvola). Realizacijom projekta kogenerativnog postrojenja, pored zbrinjavanja drvnog otpada na mjestu nastanaka, Natron-Hayat je obezbijedio vlastitu proizvodnju električne energije na samoj lokaciji (neznatne količine u odnosu na ukupne potrebe se preuzimaju iz elektro-energetske mreže). Para visokog pritiska koja se proizvodi u kotlu vodi se na turbogenerator za proizvodnju električne energije. Električna energija proizvedena na ovaj način se smatra energijom proizvedenom iz obnovljivih izvora.

U budućnosti je planirana zamjena ugljenih peći novim u kojima bi se koristilo gorivo SRF ili RDF, biomasa, mulj iz sistema za prečišćavanje otpadnih voda, gasovi koji se ne mogu kondenzovati, međutim ne nalaze razumijevanje kod nadležnih BiH institucija. Slijedeći dobre prakse i važeću zakonsku regulativu Natron-Hayat je nakon pokretanja proizvodnje i donošenja zakonske regulative započeo sa izdvajanjem sirovinskog materijala u pogonu linije starog papira, čime se iz otpada dobiva sirovina za proizvodnju - papir. U Natron-Hayat d.o.o. Maglaj proizvodnja ambalažnih papira se bazira 100% na starom papiru. Sakupljeni prikladni stari papir iz okoliša se ponovno upotrebljava i od njega se proizvode visoko kvalitetni papiri, koji se koriste u proizvodnji kartonske ambalaže. Na svojim proizvodima stavljaju oznaku za recikliranje materijala. Natron-Hayat je sklopio ugovor sa komunalnim preduzećem u Maglaju, te su postavili kontejnere za prikupljanje papira u ulicama Maglaja i kutije za prikupljanje papira u zgradama gdje stanovnici mogu da odlože svoj stari papir. Komunalno preduzeće potom prikuplja stari papir i odvozi ga u Natron-Hayatgdje se vrši reciklaža. Stari papir se otkupljuje i od operatera iz drugih gradova npr. Zenica.

Cjelokupni ovaj proces doprinosi smanjenju otpada za finalno odlaganje. Da Natron-Hayat brine o reciklaži i odvojenom prikupljanju otpada pokazuju i kutije za papir u kancelarijama, te posude za odvojeno prikupljanje otpada u hodnicima i u krugu kompleksa. Da bi ostvarila što bolju Energetsku efikasnost kompanija je zamijenila motore visokog napona motorima tzv. „low voltage“ i postavila frekventne regulatore čime je samo prošle godine uštedila energije 1 MW/h. Treba napomenuti da je Natron-Hayat jedina privatna kompanija u BiH koja je pristupila NERP-u (Nacionalni plan smanjenja emisija), kako bi učinili smanjenje emisija u zrak. Plan je da do 2025. godine, prema NERP-u, budu instalirani sistemi za denitrifikaciju i odsumporavanje. Natron-Hayat ima i svoje postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda. Instalirani kapacitet ovog postrojenja je 1.667 m3/h otpadne vode. Sva otpadna voda iz procesa proizvodnje celuloze i papira kao i sanitarna otpadna voda se putem kanalizacione mreže doprema na postrojenje za tretman otpadnih voda. Postrojenje za tretman otpadnih voda obuhvata fizičko-hemijski tretman i biološki tretman. Nakon prečišćavanja otpadnih voda odlazi u rezervoar za prečišćenu vodu, a potom u rijeku Bosnu. Ova odgovorna kompanija, također, vrši reciklažu vode npr. povratom kondenzata od 71-75 %, što smanjuje količinu vode koja se uzima iz rijeke Bosne.

Veliko je zadovoljstvo saznati ovako ohrabrujuće podatke o odgovornosti u poslovanju kompanije Natron Hayat i završiti naš razgovor sa našim domaćinom, gospodinom Rusmirom Mečevićem. Možemo samo poželjeti da ovakvih primjera bude što više na prostoru cijele naše zemlje kako bismo sačuvali još uvijek koliko toliko dobro prirodno okruženje.

Prema odredbama Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, politika zaštite okoliša u zajedničkoj je nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine i kantona

NA PRAGU SMO ZIME, A KAKO ĆEMO DISATI U SARAJEVU I BOSNI I HERCEGOVINI

DIŠEMO LOŠ I ZAGAĐEN ZRAK, A IMAMO DOBAR ZAKONSKI OKVIR

Problematika upravljanja kvalitetom zraka je jedno od glavnih okolišnih, ali i socijalnih i ekonomskih pitanja. To je kompleksan problem koji predstavlja izazov i zahtijeva intersektorski pristup. Oblast zaštite zraka u nadležnosti je svih nivoa administracije.

PRAVNI OKVIR NA NIVOU FEDERACIJE BIH:

Pravni okvir kao osnova za vođenje adekvatne politike zaštite zraka na području Federacije BiH uspostavljen je kroz Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH“, br.33/03 i 04/10) i pripadajuće pravilnike:

- Pravilnik o monitoringu kvaliteta zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj 12/05 i 9/16)
- Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak („Službene novine Federacije BiH“, broj 9/14)

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU
RE IC

Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH

- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službene novine Federacije BiH“, broj 12/05)
- Pravilnik o uvjetima za rad postrojenja za spaljivanje otpada („Službene novine Federacije BiH“, br. 12/05 i 102/12)
- Pravilnik o graničnim vrijednostima emisije u zrak iz postrojenja za sagorjevanje („Službene novine Federacije BiH“, broj 3/13)
- Pravilnik o graničnim vrijednostima emisije zagađujućih materija u zrak („Službene novine Federacije BiH“, broj 12/05)
- Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službene novine Federacije BiH“, broj 39/05)
- Pravilnik o uvjetima mjerenja i kontrole sadržaja sumpora u gorivu („Službene novine Federacije BiH“, broj 6/08)
- Pravilnik o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 1/12)

Uspostavljeni pravni okvir obuhvata sve aspekte zagađivanja i kvaliteta zraka. Odražava dva osnovna elementa zakonskih propisa koji se odnose na zrak: kontrolu emisija zagađujućih materija i zaštitu kvaliteta zraka. Sveukupni cilj je poboljšavanje i održavanje kvaliteta zraka na način koji je u skladu sa održivim razvojem. Ovaj cilj treba biti postignut različitim mjerama. Uopćeno gledano, svi izvori emisija treba da primjene mjere kako bi svoje emisije smanjili na najmanju moguću mjeru. Pored toga su predviđeni i standardi za proizvode, tj. za fosilna goriva.

Iz razgovora koji smo vodili sa gospođom Andreom Bevanda-Hrvo, saznali smo da su aktivnosti Federalnog ministarstva okoliša i turizma usmjerene na usklađivanje politika, propisa i institucionalnih kapaciteta u oblasti okoliša sa zahtjevima integracija BiH u EU i približavanja standardima EU, ispunjavanje međunarodnih obaveza gdje je Bosna i Hercegovina punopravna članica, a Federalno ministarstvo okoliša i turizma Nacionalni Focal Point (NFP) ili ima određena konkretna zaduženja, kao što su: Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotačail Montrealski protokol o supstancama koje oštećuju ozonski omotač, aktivnosti za problematiku klimatskih promjena u okviru Ovlaštenog

-tijela DNA i NAMAs BiH u implementaciji odredaba Kyoto protokola i Pariskog sporazuma (NDC aktivnosti) Okvirne konvencije za klimatske promjene te ostale aktivnosti po drugim ugovorima koje se koordiniraju od strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

Temeljni propis koji uređuje oblast zaštite i upravljanja kvalitetom zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine je Zakon o zaštiti zraka Federacije BiH, donesen 2003. godine, na osnovu kojeg su doneseni određeni podzakonski akti kojima se, između ostalog, detaljnije uređuje monitoring kvaliteta zraka, granične vrijednosti za ocjenu kvaliteta zraka, granične vrijednosti emisija, registar emisija, itd. U izradi je nova zakonska regulativa, tj. pripremljen je prijedlog Zakona o zaštiti zraka koji jasnije definira nadležnosti organa i sektora u zaštiti kvaliteta zraka, detaljnije utvrđuje monitoring kvaliteta zraka na nivou FBiH, kantona i jedinica lokalne samouprave putem mjernih stanica, uspostavu zona i aglomeracije, preciznije definiranje aktivnsoti nižih nivoa na unapređenju stanja kvaliteta zraka kroz donoešnje planova i njihovu implementaciju, unapređenja sistema monitoringa emisija zagađujućih materija sistem ovlaštenja za monitoring emisija zagađujućih materija.

Praćenje kvaliteta zraka u Federaciji BiH obavlja veći broj operatera u okviru Federalne mreže stanica, kojom upravlja Federalni hidrometeorološki zavod (FHMZ) i lokalnih mreža stanica kojima upravljaju kantoni i općine, te svi su uvezani prema FHMZ-u u jedinstven sistem. Posljednjih godina povećava se broj mjernih mjesta s kojih FHMZ prikuplja i obrađuje podatke.

Najveći broj mjernih mjesta smješten je na prostoru Sarajeva, u dolini Bosne i Tuzlanskog kantona, s obzirom da je to prostor s najugroženijim kvalitetom zraka. Ipak, i pored dobrih zakonskih akata i praćenja kvalitete zraka nema većih pomaka na bolje. Zagađenost zraka u većini većih gradova u Federaciji BiH je visoka, naročito u toku zimskih mjeseci. Najveći uzrok tome je korištenje uglja i ogrijevnog drveta u kućnim ložištima i emisije iz saobraćaja, a u industrijskim centrima dodatni uzrok su emisije iz industrijskih postrojenja.

Koliko je nezavidna ekonomska situacija uzrok ovako loše slike kada je kvalitet zraka u pitanju, pitali smo našu sagovornicu?

Najveći izazov u aktivnostima na poboljšanju kvaliteta zraka u Federaciji BiH je smanjenje emisija, naročito iz kućnih ložišta. Osnovni uzroci prekomjernog zagađivanja zraka iz kućnih ložišta su velike toplotne potrebe objekata (niska energijska efikasnost) i niska primanja velikog dijela građana, zbog čega se većina domaćinstava grije na najjeftinija goriva, ugalj i ogrijevno drvo. Uz to, tržište čvrstih goriva je, s aspekta njihovog kvaliteta, neregulirano. Jedino je u Kantonu Sarajevo ograničeno korištenje uglja u zavisnosti od masenog sadržaja sumpora. Tržište peći i kotlova, također nije regulirano, pa se na tržištu mogu naći necertificirane peći i kotlovi. Prirodni plin za domaćinstva dostupan je samo u Kantonu Sarajevo i urbanom dijelu Visokog. Međutim, zbog siromaštva, mnoga domaćinstva koja su priključena na prirodni plin koriste čvrsta goriva. Kako bi se smanjile emisije iz kućnih ložišta, potrebno je podsticati povećanje energetske efikasnosti u utopljavanju objekata, uz reguliranje kvaliteta čvrstih goriva i peći i kotlova. Posebno je velik izazov reguliranje kvaliteta čvrstih goriva s obzirom na to da to može dovesti do povećanja troškova grijanja. Kao jedna od mjera za poboljšanje kvaliteta zraka, odnosno smanjenja zagađenja zraka iz kućnih ložišta bi mogao biti razvoj grijanja na daljinu. Međutim, osnovna prepreka za razvoj projekata grijanja na daljinu je stara infrastruktura ili potpuno odsustvo infrastrukture i prekid snabdijevanja toplotnom energijom iz

termoenergetskih postrojenja. Postoji potreba investiranja u grijanje na daljinu, ulaganjem u rekonstrukciju, revitalizaciju i modernizaciju postojećih postrojenja ovakvog grijanja i uspostave novih održivih sistema, koristeći lokalne izvore energije i povećavajući udio obnovljivih izvora energije. Međutim, općine i gradovi nemaju mogućnost finansiranja takvih projekata zbog nedovoljnih i nerazvijenih kapaciteta za pripremu i provedbu takvih projekata, istakla je naša sagovornica.

A kako stati u kraj korištenju starih automobila i primorati odgovorne u industrijskim postrojenjima da se doslovno pridržavaju slova zakona?

S aspekta smanjenja emisija u sektoru saobraćaja glavni izazov je smanjenje prosječne starosti vozila i smanjenje korištenja putničkih automobila uz razvoj javnog saobraćaja. Zabrane ili destimulacija korištenja starijih vozila bi najviše pogodila socijalno ugrožene građane koji ne mogu sebi priuštiti novije vozilo. Stoga, reforma sistema oporezivanja i podsticanja nabavke malozagađujućih vozila mora biti vođena na socijalno osjetljiv način.

Industrijska postrojenja imaju značajan utjecaj na kvalitet zraka, posebno u Tuzlanskom i Zeničko-dobojskom kantonu, te je potrebno njihovo usklađivanje s najboljim raspoloživim tehnikama, kao i poboljšanje mehanizama za provođenje mjera za smanjenje emisija u zrak. Zakon o zaštiti okoliša Federacije BiH stvorio je uslove da se provođenje kaznene politike unaprijedi i da se zagađivači stimuliraju na smanjenje emisija. Značajna sredstva od prihoda TE Kakanj i TE Tuzla usmjeravaju se na te općine za zaštitu zraka i poboljšanje životnih uslova građana. Uspostavljen je registar obveznika plaćanja naknade za zagađivače zraka u Fondu za zaštitu okoliša (FZO Federacije BiH) u okviru kojeg se na godišnjoj osnovi prijavljuju emisije u zrak (SO2, NO2 i čvrste čestice), te su svi veliki zagađivači zraka uvedeni u sistem plaćanja. Također, Uredbom je propisano plaćanje posebnih naknada za okoliš prilikom registracije motornih vozila, koje prikuplja FZO Federacije BiH.

Tako na kraju ovog isrpnog i sveobuhvatnog razgovora možemo zaključiti slijedeće: Problematika zagađenosti zraka zahtijeva definiranje mjera kroz akcione planove kantona, kao i interventnih mjera, njihovu implementaciju i praćenje efektivnosti na terenu. Čist zrak se može osigurati jedino zajedničkim radom općinskih, gradskih, entitetskih vlada, državne vlade, nevladinih organizacija, privatnog sektora i međunarodne zajednice, gradeći snažniju vezu i partnerstvo. Moraju se potaknuti nove inovacije, jer razvoj ekonomije i energetskog sektora je moguć, a da ne ugrozimo ili žrtvujemo našu okolinu.

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU
RE IC

Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH

Kontakt: REIC Topal Osman Paše 32B
71.000 Sarajevo, Tel: ++387 33 613 193,
info@reic.org.ba, www.reic.org.ba

Projekat sufinansira Fond za zaštitu okoliša FBiH
info@fzofbih.org.ba, www.fzofbih.org.ba

"Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Regionalnog centra za obrazovanje i informisanje iz održivog razvoja za Jugoistočnu Evropu – REIC i ne predstavlja nužno stav Fonda za zaštitu okoliša FBiH."

Autorica svih tekstova: dip.žur. Amra Crvenjak